

Boek van de maand – februari 2026

Schildpadmeisje

Close Reading-lessenserie

Dat werken aan burgerschapsdoelen en jeugdliteratuur prima samen kan gaan, blijkt uit het boek dat deze maand centraal staat: **Schildpadmeisje**. Marlies Slegers schreef een indringend boek over Elvis, een meisje dat weinig ruimte in durft te nemen en haar troost zoekt bij een schildpad die ze op straat heeft gevonden.

Een boek geschikt voor de **bovenbouw**. Dit boek kun je inzetten als een les Close Reading met de klas waarbij je een hoofdstuk behandelt. Het is ook heel erg geschikt als samenleesboek.

Burgerschap en jeugdliteratuur

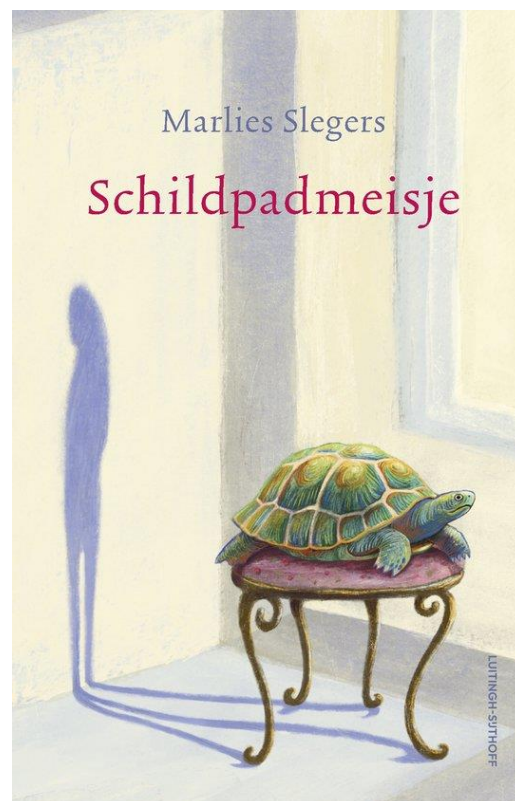
Voordat we inzoomen op het boek zelf, eerst even aandacht voor burgerschap. Dit valt, net als rekenen en taal, onder de basisvaardigheden en wordt specifiek genoemd in de kerndoelen. Bij burgerschap is aandacht voor kwalificatie, zoals het leven in een diverse samenleving. Maar ook persoonsvorming en socialisatie zijn belangrijke pijlers: wie ben jij en hoe verhoud jij je tot de wereld om je heen?

Veel scholen vinden het lastig om burgerschap op een doelgerichte, samenhangende en herkenbare manier in het onderwijs te verweven (Inspectie van het Onderwijs, 2025). Jezelf leren verhouden tot de wereld vraagt allereerst om het verkennen van verschillende perspectieven, om vervolgens kritisch en democratisch te leren redeneren en zo uiteindelijk een standpunt in te kunnen nemen.

Jeugdliteratuur is een prachtig middel om uiteenlopende perspectieven te verkennen. Close Reading is daarbij waardevol als het gaat om kritisch redeneren en het verbinden van het verhaal aan jouw eigen identiteit, normen en waarden, juist omdat we graag werken met rijke teksten.

Boek van de maand

Close Reading is een wetenschappelijk onderbouwde aanpak, die leerlingen helpt om de (diepere) betekenis van een tekst daadwerkelijk te doorgronden. In deze rubriek 'Boek van de maand' vind je elke maand tips voor boeken, verhalen of gedichten die zich heel goed lenen voor Close Reading. Vaak krijg je er ook compleet uitgewerkte lessenseries bij. Laat je inspireren!

Schildpadmeisje (bovenbouw)

Terug naar Schildpadmeisje. In dit boek maken we kennis met Elvis – Vis voor bekenden –, die het thuis niet gemakkelijk heeft. Ze woont samen met haar zusje bij hun moeder, die een alcoholverslaving heeft en niet in staat is een veilige thuissituatie te bieden. Vader lijkt uit beeld te zijn verdwenen, hoewel Vis wanhopige pogingen doet om hem te bereiken.

We leren Vis kennen als een meisje dat zich moeilijk uit. Alleen Simon, haar schildpad, lijkt in staat het pantser dat ze om zich heen heeft gebouwd, te doorbreken. Naarmate het verhaal vordert, zien we Vis steeds meer uit haar schulp kruipen en uiteindelijk een moedig besluit nemen.

Schildpadmeisje is geen luchtig boek, maar juist dat maakt het waardevol om in te zetten bij burgerschapsdoelen, door middel van Close Reading. We hebben gekozen voor twee hoofdstukken waarin Vis terugdenkt aan het laatste contact dat ze met haar vader had. Deze hoofdstukken zijn weergegeven als terugblik, maar cruciaal om het gedrag van Vis te begrijpen en op dieper niveau te kunnen duiden.

Voor deze Close Reading-lessenserie kozen we voor twee hoofdstukken die ook goed op zichzelf te lezen zijn (hoofdstuk 24 en 25). Daarbij betrekken we ook de laatste zinnen van hoofdstuk 23 (“Ik ga... maanden geleden.”) en de eerste zinnen van hoofdstuk 26 (‘xxx...de foto.’), omdat deze een mooi raamwerk bieden voor de beschreven stranddag in hoofdstuk 24 en 25.

Einddoel:

- Ik kan uitleggen hoe Elvis zich voelt in het verhaal en kan beredeneren vanuit welk perspectief zij dat beleeft.

Close Reading – sessie 1

Wat zegt de tekst?

Voordat je de tekst aan de klas voorleest, zou je ervoor kunnen kiezen om dit boek en de thematiek van het boek kort te introduceren. In principe is dit niet nodig, omdat alle belangrijke informatie voor het behalen van de einddoelen ook uit de tekst af te leiden is. Mocht je dit toch willen doen gezien het thema van het boek, wees dan terughoudend in wat je van tevoren deelt. Je wil natuurlijk dat leerlingen zo veel mogelijk informatie uit de tekst halen.

Leesdoelen:

- Ik kan vertellen over wie het verhaal gaat en waar en wanneer het verhaal zich afspeelt.
- Ik kan globaal navertellen hoe de dag op het strand eruitziet.

Begin met het introduceren van het boek: laat even zien uit welk boek dit tekstgedeelte komt en vertel dat het twee hoofdstukken (en een paar zinnen ervoor en erna) uit het midden van het boek zijn. Lees daarna het verhaal voor. Geef leerlingen na het voorlezen even tijd om met een maatje na te praten. Waar gaat het verhaal over? Wat is ze opgevallen? Het is niet nodig om dit klassikaal na te bespreken, maar dat kan natuurlijk wel.

Deel dan het eerste doel met de leerlingen en stel de vraag over wie het verhaal gaat en waar en wanneer het verhaal zich afspeelt. Lees de eerste zin en *model* hoe je hieruit nog niet kunt opmaken over wie het gaat, maar wel dat het verhaal vanuit een ik-personage is beschreven. *Model* ook hoe je er al in de eerste zin achter komt waar en wanneer het verhaal zich afspeelt.

Lees daarna verder en ga dieper in op waar en wanneer het verhaal zich afspeelt. Laat de leerlingen met elkaar overleggen waar dit deel van het verhaal zich afspeelt en wat dit met de eerste zin te maken heeft. Kijk dan met de leerlingen ook naar de laatste zinnen van de tekst en concludeer dat het verhaal zich dus eigenlijk afspeelt op de kamer van de ik-persoon, maar dat het gaat over haar gedachtes aan een dag op het strand twee maanden geleden.

Lees daarna weer verder en kom samen met de leerlingen tot de ontdekking wie de ik-persoon is. Let hierbij op dat in het verhaal alleen wordt gesproken over Vis (en niet over Elvis). Ga in op hoe we dit te weten komen en wie er allemaal nog meer een rol spelen in het verhaal (namelijk haar vader, moeder en zusje).

Nu je met leerlingen hebt bepaald dat hoofdstuk 24 en 25 over een dag op het strand gaan, kun je hen in tweetallen nog verder laten praten over hoe die dag er globaal uitziet. Geef ze eerst denktijd en laat hen vijf belangrijke woorden onderstrepen (bijvoorbeeld wandelden, kwal, thuis, pannenkoeken, Parijs). Je zou één of twee woorden kunnen *modelen* of samen met de leerlingen zoeken in de tekst. Leg hierbij vooral uit waarom een woord belangrijk is en waarom je dus voor dat woord kiest. Daarna kunnen leerlingen zelfstandig op zoek naar de andere drie of vier belangrijke woorden. Nadat leerlingen de woorden hebben onderstreept, wisselen ze uit welke woorden ze onderstreept hebben en vatten ze de stranddag in drie zinnen samen. Klassikaal kun je enkele antwoorden nabespreken. Eventueel kun je leerlingen vragen om zelfstandig het verhaal samen te vatten en op een geeltje te schrijven, waarbij ze opschrijven over wie het verhaal gaat, waar en wanneer het zich afspeelt en wat er op de stranddag gebeurt. Laat leerlingen hun geeltje vervolgens op je bureau of op de deur plakken. Zo heb je meteen zicht op het tekstbegrip van de leerlingen na deze eerste sessie. Handig!

Close Reading – sessie 2

Hoe wordt het in de tekst gezegd?

Leesdoelen:

- Ik kan uitleggen hoe de manier waarop Vis naar haar vader en haar thuissituatie kijkt, verandert.
- Ik kan vertellen hoe haar vader hierop reageert, welke gevolgen dit voor Vis heeft en hoe de schrijfster dit duidelijk maakt.

In deze sessie lees je de tekst opnieuw aan de hand van de volgende vragen:

- Hoe kijkt Vis gedurende het verhaal naar haar vader en haar thuissituatie?
- Hoe reageert haar vader hierop?
- Welke gevolgen heeft dit voor Vis en hoe laat de schrijfster dit merken?

Tijdens deze sessie maken leerlingen gebruik van twee gekleurde potloden om hun bewijs in de tekst te onderstrepen: blauw voor de gebeurtenissen in het verhaal en groen voor de gevolgen ervan. Samen met leerlingen vul je een tabel, waarin de gebeurtenissen en de gevolgen ervan worden beschreven (zie hieronder).

Als leraar help je de leerlingen op weg door te *modelen* hoe je in de tekst het antwoord op de vraag vindt. Je *modelt* hoe je erachter komt hoe Vis haar vader aan het begin van de stranddag ziet: als een gespierde man met veel kennis over levende wezens in de zee en oceaan. Hij vertelt hierover aan Vis. Je laat zien dat je dit met blauw onderstreept. Dan lees je verder en laat je zien wat het gevolg is: Vis denkt even terug aan

hoe het vroeger was. Toen vertelde haar vader haar vaak over die dieren. Onderstreep dit met groen en leg uit waarom dit het gevolg is. Laat zien hoe je dit in eigen woorden in een tabel kunt zetten.

Dan lees je verder tot een belangrijk kantelpunt in de tekst (bladzijde 101): “Hoe is het verder thuis?” Onderstreep deze zin met blauw. Je legt uit dat dit een belangrijk moment is in het verhaal: hier wordt immers ingezoomd op de thuissituatie van Vis. Vraag aan de leerlingen wat het gevolg is van die vraag en laat hen met groen in de tekst onderstrepen waar ze dat kunnen vinden: aan welke woorden zie je dat? Zoom tijdens het nabespreken in op het figuurlijk taalgebruik van de schrijfster, bijvoorbeeld op “Het was alsof er een klein deurtje was geopend waar ik mijn woorden doorheen kon sturen” en “De waarheid bonkte tegen de deur en wilde eruit”. Bespreek met leerlingen wat hiermee wordt bedoeld en vul dit aan in de tabel.

Afhankelijk van je groep kun je ervoor kiezen nog een stukje samen te lezen of leerlingen in tweetallen aan het werk te zetten. Zorg dat duidelijk wordt hoe het gesprek met Vis' vader verder verloopt (blauw) en wat dit vervolgens met Vis doet (groen). Laat kinderen dit steeds in eigen woorden opschrijven in een tabel.

Gebeurtenissen	Gevolgen
Ze ziet haar vader als een gespierde man met tatoeages. Zijn haar wordt al grijs en hij weet veel over levende wezens in de zee en oceaan.	Vis denkt terug aan vroeger: toen vertelde haar vader haar urenlang over die dieren.
Vis' vader vraagt hoe het met haar gaat, thuis en op school.	Vis realiseert zich dat ze nu de kans krijgt om de waarheid te vertellen.
Vis vormt de gedachtes in haar hoofd om tot een verhaal. Ze begint uit te leggen dat haar moeder vaak dronken is, maar komt niet uit haar woorden.	Vis' vader vraagt door: wat gebeurt er dan als haar moeder dronken is? Het duurt even voor Vis hierop kan reageren.
Enzovoort	Enzovoort

Aan het einde van de les bespreek je de tekst na: hoe kijkt Vis nu naar haar thuissituatie en haar vader? Wat vindt haar vader ervan? Belangrijker nog ga je in op het taalgebruik van de schrijfster: hoe maakt zij duidelijk dat dit alles effect heeft op Vis? Hiermee maak je een mooie verbinding naar sessie 3. Door deze vraag te stellen verdiep je al in de tekst. Een overgang van hoe het in de tekst gezegd wordt en wat wordt bedoeld.

Close Reading – sessie 3

Wat is de diepere betekenis van de tekst?

Leesdoelen:

- Ik kan uitleggen wat de gebeurtenissen op het strand met Vis doen en waardoor dat komt.
- Ik kan uitleggen waarom dit tekstgedeelte eindigt met “‘Kwal,’ mompel ik tegen de foto.”

In sessie 2 heb je gekeken naar wat er op de stranddag precies is voorgevallen en ook welke woorden de schrijfster hiervoor gebruikt. In deze laatste sessie zoom je in op het gevoel dat dit oproept bij de lezer: wat zouden al die gebeurtenissen met Vis doen?

Omdat de tweede sessie al inging op welke woorden en zinnen de schrijfster gebruikt om Vis' perspectief te duiden, kun je hier in de derde sessie dieper op ingaan. Laat kinderen met elkaar in gesprek gaan over de volgende vragen:

- Welk gevoel roepen de verschillende gebeurtenissen op bij Vis?
- Hoe ontwikkelt dat gevoel zich gedurende het verhaal en waar zien we dat aan?

Aanvullende vraag:

- Waarom heeft de schrijfster denk je gekozen voor de titel Schildpadmeisje?
- En kan je verklaren waarom zij het spreekwoord 'uit je schulp kruipen' gebruikt?

Uiteindelijk kun je ingaan op de eerste zinnen van hoofdstuk 26: hoe kan het nou dat Vis haar vader heel erg mist, maar tegelijkertijd zo kwaad op hem is? En wat heeft dan de zin “‘Kwal,’ mompel ik tegen de foto.” daarmee te maken? Dit raakt zowel tekstbegrip als burgerschap. Tekstbegrip ontstaat door dieper in de tekst te duiken, het is nodig om het perspectief te ontdekken. Door deze kennis te beredeneren en naar een andere context te verplaatsen ben je ook bezig met burgerschap.